Roll No.............................
Signature of Invigilator ....

Paper Code
BC-204

पतंजलि विश्वविद्यालय

University of Patanjali

Examination May-June-2023

एक वर्षीय सहायक पाठ्यक्रम, द्वितीयसत्रम्

संस्कृत व्याकरणम्, चतुर्थपत्रम

वैदिकसाहित्यम्

समय : होरात्रयम् **पूर्णाङ्काः 70**

निर्देश : **अस्य प्रश्नपत्रस्य सप्तत्यङ्काः निर्धारिताः सन्ति, अङ्कनिर्देशः प्रतिखण्डं द्रष्टव्यः, सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।**

(खण्ड-क)

(वेदतः)

1. **पञ्चानां मन्त्राणां पूर्त्तिः।** **(1 x5 =5)**

(1) श्रद्धां देवा यजमाना .... (2) यथा देवा असुरेषु ....

(3) अग्निर्होता कविक्रतुः .... (4) उप त्वाग्ने ....

(5) अग्निना रयिम् ....

2. **द्वयोः मन्त्रयोः शब्दार्थपुरस्परं स्वशब्दैरर्थबोधनम्।** **(2.5 x2 =5)**

(1) यदङ्ग दाशुषे त्वमग्ने भद्रं करिष्यसि। तवेतत् सत्यमङ्गिरः।।

(2) अग्निः पूर्वेभिर्ऋषिभिरीड्यो नूतनैरुत। स देवाँ एह वक्षति।।

3. **पृष्टानां पञ्चानां मन्त्राणाम् ऋषिदेवताछन्दांसि ज्ञापनीयानि।** **(1 x5 =5)**

(1) राजन्तमध्वराणाम् .... (2) अग्निमीढे पुरोहितं ....

(3) अग्ने यं यज्ञमध्वरं .... (4) प्रियं श्रद्धे ददतः ....

(5) श्रद्धां प्रातर्हवामहे ....

(खण्ड-ख)

(गीतातः)

1. **पृष्टेषु षड्सु पञ्चानां श्लोकानां पूर्त्तिः।** **(1 x5 =5)**

(1) यः सर्वत्रानभिस्नेहः .... (2) यततोह्यपि कौन्तेय ....

(3) आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठम् .... (4) तस्माद्यस्य महाबाहो ....

(5) प्रजहाति यदा कामान्............ (6) प्रसादे सर्वदु:खानाम्................

2. **पृष्टेषु त्रिषु द्वयोः श्लोकान्वयः।** **(2.5 x2 =5)**

(1) विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः।
रसवर्जं रसोऽप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते।।

(2) क्रोधाद्भवति सम्मोहः सम्मोहात्स्मृति विभ्रमः।
स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति।।

(3) विहाय कामान्यः सवर्वान्पुमांश्चरति निःस्पृहः।
निर्ममो निरहङ्कारः स शान्तिमधिगच्छति।।

3. **पृष्टेषु त्रिषु द्वयोः श्लोकार्थः।** **(2.5 x2 =5)**

(1) यदा संहरते चायं कूर्मोऽङ्गानीव सर्वशः।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता।।

(2) दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः।
वीतरामभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरूच्यते।।

(3) इन्द्रियाणां हि चरतां यन्मनोऽनुविधीयते।
तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवाम्भसि।।

(खण्ड-ग)

(सत्यार्थप्रकाशः)

1. **पृष्टेषु त्रिषु द्वयो प्रश्नयोः समाधानम्।** **(5 x2 =10)**

(1) मात्रा बालकेभ्यः कीदृशी शिक्षा करणीया ?

(2) जन्मपत्रस्य को लाभो हानिर्वा व्याख्येयम् ?

(3) ''माता शत्रुः पिता वैरी येन बालो न पाठितः'' इत्येन वचनेन महर्षिभिः किं प्रतिपादितम् ?

2. **पृष्टेषु त्रिषु द्वयो प्रश्नयोः समाधानम्।** **(5 x2 =10)**

(1) संन्यासिनः को विशेषो धर्मो वर्तते ?

(2) संन्यासग्रहणस्य का आवश्यकता वर्तते ?

(3) दखलक्षणयुक्तस्य धर्मस्य व्याख्या कार्या ?

3. **पृष्टेषु त्रिषु द्वयो प्रश्नयोः समाधानम्।** **(5 x2 =10)**

(1) मनुष्याणां मुख्याचारः को वर्तते, व्याख्येयम् ?

(2) देशान्तर गमनागमनेन आचारो दुष्यति वा न ?

(3) भक्ष्याभक्ष्याहार खादनेन का हानिर्लाभो वा जायते ?

4. **पृष्टेषु त्रिषु द्वयो प्रश्नयोः समाधानम्।** **(5 x2 =10)**

(1) सहभोजनेन के दोषाः समुपजायन्ते ?

(2) दृष्टिपूतं न्यसेत्पादं वस्त्रपूतं जलं पिबेत्।
सत्यपूतां वदेद्वाच मनः पूतं समाचरत्।। इत्यस्य व्याख्या कार्या ?

(3) भूत-प्रेत विषये सत्यार्थप्रकाशे का मान्यता वर्तते ?

---------------x---------------